

Myšlení a dějinnost

Myšlení je vždycky myšlením něčeho nebo na něco – má zkrátka svůj „předmět“ (přesněji řečeno své předměty, neboť obvykle je těch předmětů několik, někdy dokonce více než několik). Bylo by dokladem malého porozumění pro povahu „myšlení“, kdybychom zanedbali jeho vazbu na jazyk a tím na dějinnost (a dějiny vůbec). České slovo „myšlení“ poukazuje k jakési aktivitě; to si uvědomovali již mnozí myslitelé dosti dávno (třeba důrazem na principiální rozdíl mezi „myšlením myslícím“ a „myšlením myšleným“). Uvažme příklad: myslíme na tvar čtvercového záhonu v parku, tedy na jeho čtvercovost. To znamená, že dáváme do myšlenkového vztahu myšlenku čtverce a myšlenku záhonu a jeho tvaru. Ten záhon je sice skutečný, ale právě proto jej musel někdo vytvořit a udržovat, takže poukazuje k tomu, co se muselo stát, aby tady ten záhon byl a aby měl ten tvar, který nás zajímá. Ovšem aby nás ten tvar mohl vůbec zajímat, musíme si uvědomit (a tedy myslit), že takový tvar má nějaký význam, nějakou relevanci, a to aniž by musel být „realizován“ do nějakého záhonu nebo čehokoli jiného. A to znamená, že jsme již dříve takový tvar měli na mysli, tj. myslili, tedy že i zde máme významný poukaz k minulosti našeho myšlení tohoto tvaru a podobných tvarů. A že jde nejen o minulost naši osobní, ale o minulost celého oboru myšlení o tvarech (např. o minulost geometrie), ví každý žák, který je uváděn do tohoto oboru ve škole. A právě zde se ukazuje, že dějinnost a dějiny nespočívají jen v tom, že se „dějí“, nýbrž také v tom, že něco jakoby hráz stává proti dějinnosti a vůbec proti změně,

(Písek, 181020-2.)